

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Klavertje 4-gebied, Venlo

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

31 augustus 2012 / rapportnummer 2512-139

1. Oordeel over het MER en de aanvulling daarop.

Rijk, provincie en gemeenten hebben het voornemen om het Klavertje 4 gebied verder te ontwikkelen tot een duurzaam werklandschap. Het gebied moet ruimte bieden aan onder andere glastuinbouw, logistieke bedrijven, agribusiness en aanverwante bedrijven en instellingen. De drie gemeenten in het plangebied, Horst aan de Maas, Peel en Maas en Venlo, willen in samenwerking met de provincie een intergemeentelijke structuurvisie voor het gebied Klavertje 4 vaststellen. De Development Company Greenport Venlo (DCGV) treedt daarbij op als coördinator. Ten behoeve van de structuurvisie is een milieueffectrapport (MER) inclusief Passende Beoordeling en een Gezondheidseffectscreening (GES) opgesteld. Tijdens de toetsing heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) een nadere toelichting (mondeling en schriftelijk¹) van DCGV ontvangen. Op 24 mei heeft de Commissie een aanvulling op de Passende beoordeling en het plan-MER ontvangen. De informatie uit de nadere toelichting en de aanvulling zijn betrokken bij dit advies.²

Aanvulling op het MER en de Passende beoordeling.³

De nieuwe activiteiten – inclusief de verkeersaantrekkende werking daarvan – veroorzaken een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden ten opzichte van de autonome ontwikkeling. Aangezien in de omgeving stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden liggen die overbelast zijn, moet beoordeeld worden of de bijdrage aan de depositie mogelijk leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van deze gebieden.

In de aanvulling wordt bij de toetsing van de effecten op de habitattypen uitgegaan van een ondergrens van 2,0 mol N/ha/jaar. Op basis daarvan concludeert de aanvulling dat significant negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden zijn uit te sluiten. Uitzondering hierop vormt het gebied Deurnsche Peel & Mariapeel. Voor dit gebied wordt geconcludeerd dat op dit moment significant negatieve effecten niet zijn uit te sluiten.

De Commissie merkt op dat de bijdrage als gevolg van Klavertje 4 aan de stikstofdepositie – ook onder de 2,0 mol/ha/jaar moeten worden beoordeeld. In de Natura 2000-gebieden is en blijft sprake van een overbelaste situatie. De voorgenomen activiteiten voegen daar extra stikstof aan toe. Onduidelijk is of verbetering (van abiotische condities) van veel stikstofgevoelige habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgelegd zal optreden. Volgens de Commissie wordt de conclusie, dat aantasting van natuurlijke kenmerken op Na-

¹ Toelichtende Memo Commissie voor de m.e.r., toelichting op het Milieueffectrapport n.a.v. concept advies Commissie m.e.r., 24 februari 2012, versie definitief. Opgesteld door Development Company Greenport Venlo.

² Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

³ Aanvulling Passende Beoordeling / plan MER Klavertje 4, Development Company Greenport Venlo, 24 mei 2012, versie Definitief.

tura 2000-gebieden in het studiegebied is uit te sluiten, met de informatie uit de aanvulling niet voldoende onderbouwd.

De Commissie is van oordeel dat in het MER en de aanvulling daarop de essentiële milieu-informatie nog niet volledig aanwezig is om het milieubelang in deze fase van de gebiedsontwikkeling volwaardig te kunnen meewegen in de besluitvorming over de intergemeentelijke Structuurvisie.

MER structuurvisie

De Commissie concludeert dat, naast de informatie over atmosferische depositie, op een aantal andere onderwerpen nog informatie ontbreekt, die in (een latere fase van) de gebiedsontwikkeling van essentieel belang zal zijn. De Commissie adviseert deze informatie aan te vullen en in de voorbereiding van (vervolg)besluiten invulling te geven aan de gebiedsontwikkeling Klavertje 4. Het gaat dan om:

- de effecten van de mitigerende en compenserende maatregelen, die noodzakelijk zijn om aan de wettelijke grenswaarden voor milieu te voldoen. Ook het inzicht in de effecten van de maatregelen waarmee invulling wordt gegeven aan de ambities van de gebiedsontwikkeling Klavertje 4 ontbreekt;
- een eenduidige en heldere beschrijving van de referentiesituatie. Het is niet duidelijk welke ontwikkelingen als autonome ontwikkeling zijn meegenomen en voor welk referentiejaar de milieueffecten zijn beschreven;
- de effecten van het clusteren van bedrijven in Klavertje 4 voor de ambitie van het open houden van natuur en landschap in de regio. Daarmee ontbreekt de onderbouwing van deze ambitie en keuze voor Klavertje 4;
- op basis van het GES-rapport is het niet mogelijk om een conclusie te trekken over de gezondheidssituatie en de verandering daarin als gevolg van de gebiedsontwikkeling Klavertje 4.

Plan-MER en intergemeentelijke Structuurvisie

De Commissie wil nog opmerken dat de structuurvisie en het plan-MER prettig leesbaar zijn. Het kaartmateriaal en de bijlagen zijn duidelijk, mede hierdoor kan in de complexe gebiedsontwikkeling van het Klavertje 4 gebied een duidelijke ruimtelijke structuur worden aangebracht in de verschillende activiteiten. De aanpak van het plan-MER is goed uitgevoerd. De Commissie constateert dat het plan-MER expliciet een rol heeft gespeeld in de totstandkoming van de ontwerpstructuurvisie.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie over het MER en de aanvulling toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de andere onderwerpen uit het hoofdoordeel. In hoofdstuk 4 geeft de Commissie een aantal adviezen voor de vervolgbesluitvorming.

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Depositie van stikstof op Natura 2000-gebieden

MER en Passende beoordeling

De Passende beoordeling is helder en beknopt geschreven. De risico's van stikstofdepositie voor de Natura 2000-gebieden in de omgeving als gevolg van ontwikkelingen in het Klavertje 4 gebied zijn in beeld gebracht. Er is gekeken naar effecten op Duitse gebieden en onderbouwd dat daar geen effecten zullen optreden. De Passende beoordeling geeft inzicht in de veranderingen in depositie die de Structuurvisie in de planperiode tot 2022 teweegbrengt, ten opzichte van de huidige situatie. De Commissie is het eens met de hoofdconclusie in de Passende beoordeling dat als gevolg van de toename van de stikstofdepositie negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden **niet** kunnen worden uitgesloten.

De Commissie plaatst echter een aantal kanttekeningen bij de methodiek, gehanteerde uitgangspunten en de uitwerking van deze Passende beoordeling. Dit heeft consequenties voor de conclusies (de omvang van de negatieve effecten) en de voorgestelde maatregelen. De Commissie plaatst de volgende kanttekeningen:

- de beschrijving van de huidige stikstofdepositie op Natura 2000 en de bijdrage van het plangebied ontbreekt daarin. Het jaartal 2012 is wel genoemd, maar niet welke uitgangspunten daarbij zijn gehanteerd en wat de stikstofemissie/-depositie in dat jaar is;
- uit de Passende beoordeling komt niet duidelijk naar voren welke mitigerende maatregelen al zijn meegenomen bij de berekening van de verwachte stikstofdepositie in 2022;
- de beschouwing over cumulatie beperkt zich tot plannen en projecten binnen Klavertje 4. Bovendien is niet inzichtelijk gemaakt wat de beoogde ontwikkeling van Klavertje 4 in cumulatie betekent. Gevolg hiervan is onder andere dat de ontwikkelingsmogelijkheden van andere plannen, gegeven de nu al overbelaste situatie voor stikstofdepositie, niet inzichtelijk is;
- de beschouwde worst case wordt niet nader onderbouwd. Het is niet duidelijk welke uitgangspunten zijn gehanteerd voor de maximaal mogelijk invulling.

Op basis van voorgaande kanttekeningen concludeert de Commissie dat de navolgbaarheid van het plan-MER en de Passende beoordeling op het punt van de negatieve gevolgen van de stikstofdepositie en de maatregelen die moeten worden genomen om dit te mitigeren tekort schiet. De Passende beoordeling geeft geen antwoord op de vraag of de gebiedsontwikkeling Klavertje 4 'zelfstandig' kan voldoen aan de eisen van de Natuurbeschermingswet 1998. De Commissie constateert⁴, dat er nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden over de PAS en dat de PAS daarmee nog niet de zekerheid kan bieden die de gebiedsontwikkeling nodig heeft om aan de eisen van de Natuurbeschermingswet te voldoen.

⁴ Mede aan de hand van een ter toelichting aangereikte brief van 7 februari 2012 van de provincie Limburg aan DCGV over de ontwikkelingen Klavertje 4. Citaat: Er is momenteel geen wettelijke basis om ontwikkelruimte in het kader van de PAS aan projecten toe te kennen. Echter gezien het bovenregionale belang van Greenport Venlo en de gebiedsontwikkeling Klavertje-4 zeggen wij u hierbij toe in de komende periode in te spannen voor het toekennen van ontwikkelruimte aan de gebiedsontwikkeling Klavertje-4.

In de Passende beoordeling (p. 56) worden brongerichte en effectgerichte maatregelen beschreven die kunnen worden genomen op het moment dat de PAS nog niet in werking is getreden. De Commissie concludeert echter dat de effectiviteit en realiseerbaarheid van deze maatregelen niet is onderzocht. Er worden evenmin alternatieven of varianten beschreven waarmee kan worden voldaan aan de wettelijke eisen.

Op basis van de informatie in het plan-MER en de Passende beoordeling heeft de Commissie geadviseerd om in een aanvulling:

- de effectiviteit en realiseerbaarheid van de brongerichte en effectgerichte maatregelen te beschrijven;
- aan te geven of het plan op zichzelf, via een alternatief of varianten van dit plan, of met mitigerende maatregelen kan voldoen aan de eisen uit de Natuurbeschermingswet 1998.

Aanvulling ⁵

Toetsing Natura 2000 –gebieden

De effecten van Klavertje 4 moeten worden vergeleken met de situatie zonder de gebiedsontwikkeling (autonome ontwikkeling). In tabel 1 van de aanvulling is de verminderde en vermeerderde afname van stikstofdepositie van het plan ten opzichte van de autonome ontwikkeling beschreven.

Bij de toetsing van de habitattypen wordt in de aanvulling uitgegaan van een ondergrens van effecten van 2,0 mol/ha/jaar stikstofdepositie. Vervolgens wordt per Natura 2000-gebied aangegeven waar sprake is van een verminderde afname die mogelijk tot effecten kan leiden.

De Commissie constateert dat de grens van 2,0 mol/ha/jaar daarbij generiek wordt gehanteerd en niet (per habitatype) ecologisch wordt onderbouwd dat onder de grens geen aantasting van natuurlijke kenmerken is te verwachten.

Voor de Natura 2000-gebieden Maasduinen, Boschhuizerbergen, de meeste habitattypen van de Deurnsche Peel & Mariapeel en de Groote Peel wordt vervolgens in de aanvulling geconcludeerd dat een toename van atmosferische depositie als gevolg van Klavertje 4 niet zal leiden tot een meet- of merkbare verzwaring van de behoud- en herstelopgave voor de gebieden.

De Commissie merkt op dat de effecten ook bij een stikstofdepositie van minder dan 2,0 mol/ha/jaar moeten worden beoordeeld. In de Natura 2000-gebieden is en blijft sprake van een overbelaste situatie. De voorgenomen activiteiten voegen daar, ten opzichte van de autonome ontwikkeling, extra stikstof aan toe. Onduidelijk is of verbetering, (van abiotische condities) van veel stikstofgevoelige habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgelegd, zal optreden. Volgens de Commissie wordt de conclusie, dat aantasting van natuurlijke kenmerken op Natura 2000-gebieden in het studiegebied is uit te sluiten, met de informatie uit de aanvulling niet voldoende onderbouwd.

⁵ Aanvulling Passende Beoordeling / planMER Structuurvisie Klavertje 4. Definitief, 24 mei 2012.

De Commissie concludeert dat ook onder de grens van 2,0 mol/ha/jaar stikstofdepositie in samenhang met de blijvende overbelaste situatie moet worden beoordeeld. De Commissie adviseert om de gevolgen van de extra stikstofdepositie op de verschillende habitattypen te beoordelen en te onderbouwen of, en zo ja met welke maatregelen aantasting van de natuurlijke kenmerken kan worden uitgesloten.

Effectgerichte maatregelen

Voor de Deurnsche Peel & Mariapeel wordt in de aanvulling geconcludeerd dat aantasting van natuurlijke kenmerken op Herstellende hoogvenen niet geheel kan worden uitgesloten. De effecten zijn volgens de initiatiefnemer echter goed te mitigeren met effectgerichte maatregelen.

De aanvulling beschrijft de volgende effectgerichte maatregelen:

- verwijderen berkenopslag en deel berkenbos;
- verwijderen exoten;
- begrazen droge heide, vochtige heide en droge delen van Herstellende hoogvenen.

De Commissie constateert dat in de aanvulling onvoldoende is ingegaan op de effectiviteit van de maatregelen door (onder andere) antwoord te geven op de volgende vragen:

- wat is het huidige beheer?;
- welke (extra) beheer- en herstelmaatregelen kunnen daarmee in samenhang worden uitgevoerd?;
- is duidelijk dat de (extra) beheer- en herstelmaatregelen effectief zijn? Tenminste voldoende om de toename van stikstofdepositie weg te nemen? Bij dit punt is het van belang of het gaat om in de praktijk bewezen maatregelen (en niet een hypothese of vuistregel);
- kunnen deze beheer- en herstelmaatregelen in de betreffende Natura 2000-gebieden ook worden getroffen? (onder andere via afspraken met terreinbeherende organisaties, zie paragraaf 4.1 voor een toelichting op de borging van de mitigerende maatregelen.)

De Commissie concludeert dat met de aanvullende informatie over de mitigerende maatregelen nog onvoldoende aannemelijk is gemaakt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Deurnsche Peel zijn uit te sluiten.

De Commissie adviseert om de gevolgen van de extra stikstofdepositie op de verschillende habitattypen te beoordelen en te onderbouwen of, en zo ja met welke maatregelen aantasting van de natuurlijke kenmerken kan worden uitgesloten. Dit kan worden uitgewerkt in bijvoorbeeld een mitigatieplan.

3. Toelichting op het oordeel overige punten

3.1 Toetsing van het voorkeursalternatief op basis van mitigerende en compenserende maatregelen.

Mitigerende en compenserende maatregelen.

Het MER beschrijft de mitigerende en compenserende maatregelen (extra milieumaatregelen) die in het voorkeursalternatief zijn opgenomen. (tabel 4.2 a, b en c van het hoofdrapport MER). Deze maatregelen zijn voor het voorkeursalternatief als ‘zekerheid’ opgenomen en vormen de basis voor de effectvergelijking (tabel 4.4. p.55/56 van het hoofdrapport MER). De Commissie merkt op dat de beschreven maatregelen echter niet met het vaststellen van de structuurvisie (kunnen) worden geborgd. Uitvoering en borging van de maatregelen vindt pas plaats in een later stadium van de plan- en besluitvorming van Klavertje 4, onder andere in de bestemmingsplannen, uitwerkingsplannen en in vergunningen.

De Commissie is van mening dat de effectvergelijkingstabel in het MER onvoldoende inzicht geeft in de:

- effecten van het voorkeursalternatief zonder mitigerende en compenserende maatregelen;
- minimaal noodzakelijke maatregelen die moeten worden genomen om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen vanuit milieu en natuur (zie passage met toelichting op effecten op Natura 2000 waar dit nader is toegelicht);
- effecten van maatregelen die voortvloeien uit de ambities die Klavertje 4 heeft op het gebied van duurzame mobiliteit, energie en water en ‘Cradle to Cradle’ (C2C).

In de toelichting op de effectvergelijkingstabel zijn de hoofdkenmerken van het minimumalternatief vergeleken met het voorkeursalternatief. De vergelijking van het voorkeursalternatief met het minimumalternatief verheldert het effect van de ambities van de gebiedsontwikkeling Klavertje 4. De Commissie concludeert echter dat deze tabel de minimaal noodzakelijke maatregelen, waarmee kan worden voldaan aan wettelijke eisen, echter niet in beeld brengt.

De Commissie oordeelt dan ook dat de effectvergelijking van het voorkeursalternatief geen correct beeld geeft van de voorgenomen activiteit waarover thans wordt besloten. De effectvergelijking geeft onvoldoende inzicht in de effecten van het voornemen zonder, of met slechts gedeeltelijke uitvoering van de mitigerende en compenserende maatregelen. Hierdoor wordt niet inzichtelijk welke maatregelen minimaal moeten worden ingezet om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen vanuit natuur en milieu. Dit inzicht is noodzakelijk, omdat deze maatregelen niet in de structuurvisie kunnen en zullen worden geborgd. Daardoor is er geen inzicht in mogelijk knelpunten die dit voor de bestemmingsplanuitwerking kan opleveren. Ook is niet inzichtelijk welke maatregelen worden ingezet voor de ambities voor land- schap, duurzaamheid en C2C. Om deze ambities waar te kunnen maken zullen de maatregelen in vervolgplannen moeten worden geborgd en de structuurvisie biedt daarvoor het kader.

De Commissie adviseert om ten behoeve van de besluitvorming de effectbeschrijving in tabel 4.4 van het MER aan te passen en een vergelijking uit te werken waarbij:

- De effecten van het voorkeursalternatief zonder mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven. Geef aan waar knelpunten optreden met betrekking tot het halen van wettelijke normen en grenswaarden voor natuur en milieu;⁶
- De effecten van het voorkeursalternatief, met de minimaal noodzakelijke maatregelen, waarmee kan worden voldaan aan wettelijke normen en grenswaarden, inzichtelijk worden gemaakt. Deze stap geeft inzicht in de alternatieven, varianten en maatregelen die moeten worden uitgevoerd om het plan binnen wettelijke kaders uit te voeren. Deze informatie is daarmee essentieel voor de vervolgbesluiten ter uitvoering van de structuurvisie;
- De effecten van het voorkeursalternatief inclusief de maatregelen die voortvloeien uit de ambities van Klavertje 4 op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, duurzame ontwikkeling en Cradle to Cradle worden beschreven.

3.2 Referentiesituatie

De Commissie constateert dat de referentiesituatie in het MER niet helder en eenduidig is beschreven, daardoor is niet duidelijk ten opzichte van welke autonome ontwikkeling en welk referentiejaar de milieueffecten zijn beschreven.

Autonome ontwikkeling

Het is onduidelijk welke ontwikkelingen in de autonome ontwikkeling worden meegenomen. Voor de autonome ontwikkelingen van de EHS is bijvoorbeeld onduidelijk om hoeveel hectares het gaat, wat de invulling van het gebied is en wat de exacte ligging van deze gebieden is.

Referentiejaar, planhorizon

Onduidelijk is op basis van welk referentiejaar de referentiesituatie is beschreven. Het onderscheid tussen het referentiejaar 2022 (referentiejaar voor de structuurvisie) en 2030–2040 (referentiejaar voor de volledige invulling van de gebiedsontwikkeling) wordt niet duidelijk uitgewerkt. Het MER beschrijft de situatie van een volledig ontwikkeld Klavertje 4 dat gerealiseerd zal zijn in de periode 2030–2040. De planperiode voor de structuurvisie wordt echter vastgelegd voor een periode van 10 jaar tot 2022.

Op basis van de toelichting is duidelijk gemaakt dat planologisch de horizon in 2022 ligt, maar voor de realisatie ligt de horizon verder in de toekomst.

De Commissie adviseert om ten behoeve van de effectvergelijking in de vervolgbesluiten de referentie duidelijk te omschrijven en aan te geven welke autonome ontwikkelingen zijn meegenomen in de referentie en voor welk jaartal deze referentie is beschreven.

⁶ Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan aan de hand van de 'stoplicht-methodiek'. Een groen licht geeft daarbij aan dat er geen problemen zijn, een oranje licht signaleert knelpunten die via maatregelen zijn op te lossen en een rood licht geeft aan dat er knelpunten zijn die niet oplosbaar zijn via maatregelen. Bij een rood signaal zal dus moeten worden gezocht naar alternatieven voor de voorgenomen activiteit.

3.3 Regionale context

Een belangrijke ambitie van Klavertje 4 is het clusteren van de activiteiten, waardoor het landschap in de regio open en behouden kan blijven. In het advies over reikwijdte en detailniveau heeft de Commissie daarom geadviseerd in te gaan op het achterliggende concept van Klavertje 4 om de ontwikkelingen van logistiek, glastuinbouw, intensieve veehouderijen en bedrijventerreinen te bundelen zodat elders in de regio natuur en landschap behouden blijven.

De Commissie constateert dat het MER niet ingaat op:

- de onderbouwing van de ambities voor Klavertje 4 op basis van het provinciaal ruimtelijk beleid (POL aanvulling 2009) om de regionale bedrijvigheid in Klavertje 4 te concentreren;
- de positieve effecten voor natuur en landschap in de regio als gevolg van een geconcentreerde bedrijfsontwikkeling van Klavertje 4.

Mogelijke uitwerking van provinciaal ruimtelijk beleid wordt ‘doorgeschoven’ naar provinciaal niveau, omdat de gemeenten aangeven niet de middelen en instrumenten hebben om invulling te geven aan deze ambitie.

De Commissie adviseert de onderbouwing en effecten van de ambitie om bedrijfsontwikkelingen te concentreren in Klavertje 4 en gelijktijdig het landschap elders in de regio open te houden in de voorbereiding van de provinciale plannen en vervolgbesluiten voor Klavertje 4 nader uit te werken.

3.4 Gezondheidseffectscreening (GES)

Gezondheidseffectscreening

Voor de besluitvorming over de structuurvisie is een Gezondheidseffectscreening (GES) uitgevoerd. De Commissie heeft het GES-rapport ook betrokken bij haar toetsing. De Commissie concludeert dat het op basis van de informatie uit het GES-rapport niet mogelijk is om een conclusie te trekken over de gezondheidssituatie en de verandering daarin als gevolg van de gebiedsontwikkeling Klavertje 4. De Commissie komt tot deze conclusie omdat:

- de ligging van woningen en andere gevoelige bestemmingen niet op de kaarten met de milieubelastingcontouren en de GES-scores is gepresenteerd;
- het aantal woningen dat binnen de verschillende milieubelastingcontouren en GES-scores valt niet wordt gegeven;
- niet in alle gevallen de huidige situatie met het voorkeursalternatief wordt vergeleken.

In een toelichting op het MER heeft DCGV aangegeven dat aan de hand van de GES-methodiek de effecten voor gezondheid zijn verkend op het schaalniveau van de structuurvisie. Daarbij is zoveel mogelijk aangesloten bij de vragen en zorgen van bewoners in het gebied. De opzet daarbij is om in de vorm van kaartbeelden en een kwalitatieve effectbeschrijving mogelijke effecten van de gebiedsontwikkeling op de gezondheid weer te geven. Per deelgebied is aangegeven welke verschillen er optreden ten opzichte van de huidige situatie.

Daarnaast is aangegeven in welke deelgebieden nu al de meeste potentiële gezondheidseffecten aanwezig zijn of te verwachten zijn.

De Commissie merkt op dat het in de GES-methode gaat om beoordeling van de omvang en ernst van de blootstelling. Dat betekent dat per milieuaspect telkens geteld wordt hoeveel woningen in welke blootstellingsklasse of GES-score vallen en dat dit ook op een kaart wordt aangegeven. In de toelichting op de GES wordt alleen het totaal aantal woningen in elk deelgebied aangegeven. Als de woningen niet per milieuaspect en GES-score worden geteld en op kaart worden aangegeven is er ook geen kwalitatieve uitspraak over blootstelling en dus gezondheid te doen. Naar mening van de Commissie kan dan onvoldoende worden aangesloten bij de vragen die hierover leven bij bewoners in en rond het plangebied.

De belangrijkste kritiekpunten op de uitvoering van de GES zijn:

- De concentraties van de luchtverontreiniging als gevolg van het wegverkeer zijn op enkele punten berekend. De keuze voor de locatie van deze rekenpunten wordt niet toegelicht. De ligging van de rekenpunten ten opzichte van woningen en andere gevoelige bestemmingen is ook niet duidelijk. De resultaten van de berekeningen zijn weliswaar bekend⁷, maar voor een goede beoordeling is juist inzicht in de toe- of afname van de luchtconcentraties ter plaatste van woningen en andere gevoelige bestemmingen noodzakelijk.
- Er is geen vergelijking gemaakt tussen de luchtverontreiniging in het voorkeursalternatief en de huidige situatie. De huidige situatie is namelijk gebaseerd op de Monitoringstool, die alleen rekenpunten heeft op 10 meter afstand van de snelwegen. De bijdrage van de snelwegen zal op grotere afstand waarneembaar zijn. Op grotere afstand wordt echter uitgegaan van de grootschalige achtergrondconcentratie. Voor het VKA zijn wel meer rekenpunten op grotere afstand van de snelwegen.
- Voor de beoordeling van luchtverontreiniging als gevolg van intensieve veehouderijen is van dezelfde rekenpunten gebruik gemaakt. Deze rekenpunten liggen niet dicht in de buurt van grote veehouderijen. Hierdoor wordt geen goed beeld geschetst van deze effecten.
- Er is geen inzicht gegeven in de autonome ontwikkeling van de achtergrond(-concentraties) en de ontwikkeling van de emissiefactoren in de tijd. Hierdoor is niet inzichtelijk wat de bijdrage van het voornemen aan de luchtverontreiniging is.
- De GES bevat geen geurbelastingcontouren. Er wordt ook niet aangegeven hoeveel gevoelige bestemmingen er binnen verschillende geurbelastingcontouren liggen. Deze informatie is wel gepresenteerd in het plan-MER. Kaarten waarbij de geurcontouren gecombineerd met woningen zijn weergegeven ontbreken. In het planMER en de GES wordt afgeweken van de geurbelastingsklassen en gezondheidkundige beoordeling zoals die in het Handboek GES zijn omschreven. De GES-methodiek gaat uit van de voorgrondbelasting, dit is de geurbelasting van die veehouderij welke de meeste geur bij het geurgevoelig object veroorzaakt. Bij gelijke belastingen is de verwachte hinder door de voorgrondbelasting namelijk veel hoger dan die door de achtergrondbelasting. Als de voorgrondbelasting meer dan de helft van de achtergrondbelasting bedraagt is de voorgrondbelasting bepalend voor de hinder. In GES wordt dus van de dosis-effect relatie van de voorgrondbelasting uitgegaan. In het GES handboek wordt een score 6 of onvoldoende

⁷ Opgenomen in een bijlage bij het MER.

de milieugezondheidskwaliteit toegekend aan een belasting van 6 ouE/m³ of hoger. De plan-MER en GES gaan uit van de achtergrondbelasting en kwalificeren een situatie als slecht als de geurbelasting hoger is dan 28,4 ouE/m³. Door het ontbreken van de lagere geurcontour en van kaarten waarop deze gecombineerd wordt met woningen is er geen inzicht in, de verandering van, de gezondheidssituatie.

- Voor geluid is in de toelichting het aantal adressen en de toename in GES-score voor het VKA ten opzichte van de huidige situatie gegeven. Dit is zinnige aanvullende informatie. Het ontbreekt echter nog steeds aan kaarten waarop de contouren/GES-scores met de woningen gecombineerd zijn weergegeven. Hierdoor is ook niet navolgbaar hoe deze tabel tot stand is gekomen. Onbekend zijn ook de absolute waarden van de GES-scores. Het is belangrijk om te weten of de toename in GES-score bijvoorbeeld van 4 naar 5 of van 5 naar 6 is.
- Bij de risicobronnen in het kader van externe veiligheid worden de voor verantwoording van het groepsrisico belangrijke invloedsgebieden van het spoor, rijkswegen, vaarwegen en pijpleiding op kaart weergegeven. Het invloedsgebied van de Bevi-inrichtingen ontbreekt echter. Juist deze zijn door de omvang van het invloedsgebied van belang bij de ontwikkeling van het plangebied.⁸
- De GES gaat niet in op de gezondheidsaspecten van zoönosen. Bij de ontwikkeling van intensieve veehouderijen is het belangrijk om in te gaan op de voorwaarden waaronder de risico's voor de omgeving zoveel mogelijk worden beperkt. In de toelichting wordt aangegeven, dat de potentiële locaties voor nieuwvestiging op (ruime) afstand van woonbebouwing zijn gelegen. De Commissie adviseert om inzicht te geven in hoe groot de afstanden tussen deze veehouderijen en woonbebouwing én de afstanden tussen veehouderijen onderling zijn.

De Commissie adviseert in de voorbereiding van de vervolgbesluiten voor Klavertje 4 de hiervoor genoemde punten nader uit te werken in een separate GES. Werk voor de bestemmingsplannen en vergunningen een GES uit waarbij de effecten van het voornemen op zichzelf en in samenhang met de totale gebiedsontwikkeling worden beschreven.

4. Overige opmerkingen en aanbevelingen voor het vervolgproces

De opmerkingen in het verdere advies hebben geen betrekking op essentiële tekortkomingen. De Commissie hoopt met opmerkingen en aanbevelingen in dit hoofdstuk een verdere bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming (o.a. bestemmingsplannen en vergunningen) voor de gebiedsontwikkeling van Klavertje 4.

⁸ Het gaat daarbij om de invloedsgebieden van Ag-Chem, Mts Witlox Pullus en Barge terminal op onder andere het agribusinesssterrein en de golfbaan.

4.1 Borging van mitigerende maatregelen stikstofdepositie

In de aanvulling is toegelicht dat de DCGV, in overleg met de beheerders, wil investeren in een effectief maatregelenpakket. Indien er bij de verschillende deelontwikkelingen sprake is van een relevante toename van de stikstofdepositie dan zal aan de betreffende bestemmingsplannen een toegesneden mitigatieplan met maatregelen moeten worden toegevoegd. De financiering van deze maatregelen is opgenomen in het businessplan (exploitatieplan) van Klavertje 4.

Voor de uitvoering van de maatregelen is door DCGV een bijdrage in het businesscase / meerjaren investeringsprogramma gereserveerd van 1 miljoen euro (tot 2030). Middels het bijhouden van een stikstofboekhouding in samenwerking met de provincie wordt nauwkeurig bepaald welke effecten de gebiedsontwikkeling zal hebben op de Natura 2000-gebieden.

De Commissie constateert dat een beschrijving van/toelichting op de eigendoms- en gebruikssituatie, waarin inzichtelijk wordt gemaakt of en hoe men zelf in de hand heeft dat maatregelen kunnen worden getroffen, ontbreekt. De Commissie adviseert dit bij de (vervolg)besluitvorming van de gebiedsontwikkeling Klavertje 4 verder uit te werken.

4.2 Risico's uitgifte grond en voorinvesteringen

De uitgiftestrategie van Klavertje 4 is erop gericht dat de overheid een robuuste ruimtelijke structuur aanbiedt aan investeerders, inclusief de groenstructuur, basisvoorzieningen voor gesloten waterbalans, grondstof- afvaluitwisseling etc.. Deze strategie vereist een hoge voorinvestering door overheden en het aandeel niet uitgeefbaar terrein is daarbij relatief hoog. Deze aanpak wordt positief gewaardeerd in het MER en de Commissie onderschrijft deze conclusies. Het MER en de structuurvisie gaan echter niet in op de vraag of de gezamenlijke overheden deze voorinvesteringen en uitgifte ook werkelijk kunnen realiseren en wat de effecten en risico's zijn van het achterwege blijven van deze investeringen.

Onderdeel van het Klavertje 4 gebied is het bedrijventerrein Trade Port Noord (TPN) waar de planvorming en uitgiftestrategie al vergevorderd is. De Commissie adviseert de ervaringen met uitgifte bij TPN te monitoren en indien nodig op basis daarvan de uitgifte strategie (uitgeefbaar/niet-uitgeefbaar, voorinvesteringen) eventueel bij te stellen.

4.3 Natuur

Met de ontwikkeling van het Klavertje 4 gebied wordt een substantiële oppervlakte (400-600 hectare) aan natuur ontwikkeld. Het MER en de structuurvisie maken de ontwikkeling, fase-ring en invulling van deze natuur echter niet expliciet inzichtelijk. In het MER is onvoldoende duidelijk gemaakt wat de verwachte winst aan ecologische kwaliteit is van met name de 400 hectare als onderdeel van de robuuste groenstructuur. Daarmee is het de Commissie niet duidelijk waarop de positieve effecten (++) als gevolg van deze ontwikkelingen zijn gebaseerd. Het is niet duidelijk in welke mate de totale beoogde natuurontwikkeling planologisch en financieel is geborgd. Evenmin is duidelijk welk verlies aan bestaande natuur ten grondslag ligt aan de in het MER en de toelichting genoemde compensatieopgave van maximaal 40

hectare. Op basis van deze onduidelijkheden concludeert de Commissie dat de positieve effecten onzeker zijn en sterk afhankelijk van de uiteindelijke keuzes bij de uitvoering van de gebiedsontwikkeling van Klavertje 4 en de daarvoor beschikbare financiële middelen voor de realisatie van de EHS.

4.4 Ambities Klavertje 4

Het MER beschrijft de kansen van clusteren van grootschalige activiteiten op het gebied van logistiek, glastuinbouw, intensieve veehouderij, water en energie. De Commissie concludeert dat deze kansen in het algemeen positief zijn voor natuur en milieu. Zij merkt op dat met de toekomstige ontwikkeling in dit gebied er echter verdergaande kansen zijn voor ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en 'Cradle to Cradle'. De verkenningen naar de ambities zijn in het MER met name ingestoken vanuit de huidige praktijk en ontwikkelingen.⁹ Op de lange termijn zijn op het gebied van onder andere verkeer en vervoer en geothermie grotere voordelen te behalen.

In het MER worden de compenserende en mitigerende maatregelen waarmee duurzaamheidsambities moeten worden behaald gedetailleerd beschreven. Deze maatregelen zijn gekoppeld aan specifieke activiteiten en via de uitvoering van deze maatregelen moeten de ambities van Klavertje 4 worden gerealiseerd. De borging van de maatregelen kan echter niet worden geregeld met de structuurvisie. De Commissie is positief over het beschrijven van maatregelen als denkrichtingen voor het realiseren van de ambities, maar zij adviseert om ook toetscriteria vast te leggen waarmee de ambities kunnen worden getoetst¹⁰. Op die manier kunnen ook bij andere activiteiten (of een andere invulling daarvan) of via nog nader uit te werken maatregelen de ambities worden behaald. Dit kan ook een flexibelere inzet van middelen betekenen.

4.5 Ambities verkeer en vervoer

De ambities voor logistiek en verkeer en vervoer voor Klavertje 4 liggen hoog. De uitwerking van een duurzaam mobiliteitssysteem blijft daarbij echter achter. De toekomstige ontwikkelingen zijn gebaseerd op de huidige vervoerswijze, de bestaande ideeën op het gebied van mobiliteitsmanagement en het huidige verkeers- en vervoersbeleid. Het is de vraag of deze ontwikkelingen zijn door te vertalen naar de toekomst en over een periode van 10 tot 30 jaar nog gangbaar zijn. De Commissie adviseert om bij de verdere uitwerking van de gebiedsontwikkeling onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een systemsprong naar een duurzaam mobiliteitssysteem. Neem in dat onderzoek de volgende aspecten mee:

- een planningshorizon van 2040. Daarbij kan worden ingespeeld op nieuwe werkvormen (24-uurs economie), trends in ICT, verduurzaming van de logistieke ketens (bijvoorbeeld compactere lading, minder lege ritten) en elektrisch vervoer;

⁹ In de toelichting wordt uitgelegd dat het MER uitgaat van de huidige standaarden en praktijk en in het vervolg een duurzaam mobiliteitsplan wordt opgesteld.... de verdere invulling van de ambities worden dus doorgeschoven naar vervolgbesluiten.

¹⁰ Deze toetsing kan plaatsvinden in de nog volgende besluitvormingsprocedures, eventueel ondersteund door een m.e.r.-procedure.

- een analyse van de situatie in 2040, waarbij naast maatschappelijke- en sociaal economische- en geografische trends ook logistieke en verkeerskundige trends in beschouwing worden genomen;
- de mogelijkheden van multi-modal vervoer welke kunnen worden geboden door het laten aansluiten van de infrastructuur van rail en binnenvaart op de infrastructuur die al in het studiegebied aanwezig is. De huidige plannen bevatten geen relatie, samenhang en/of afstemming met bestaande infrastructuur van spoor (prorail) en weg (Rijkswaterstaat);
- de impact van de ontwikkelingen in een groter studiegebied. Kijk daarbij naar de uitstraling die logistieke partijen op Klavertje 4 hebben richting andere regio's, richting Europa en beredeneer vanuit die invalshoek de effecten op CO₂-reductie die kunnen worden bereikt.

Calamiteiten routes

In het huidige ontwerp van de verkeersstructuur worden de klavertjes (bedrijfskavels) ontsloten via de Greenportlane. In de toelichting wordt aangegeven dat er naar (tijdelijke) oplossingen zal worden gezocht. Aanbevolen wordt deze oplossingen een vast onderdeel te laten zijn van de ontsluiting, omdat één toegangsweg zeker in geval van calamiteiten een nadeel voor de bereikbaarheid vormt.

4.6 Duurzame ambities op het gebied van water en energie

De Commissie heeft in haar advies voor reikwijdte en detailniveau gevraagd de *hoeken van het speelveld* van duurzame ontwikkeling te onderzoeken. De Commissie constateert dat op een aantal onderwerpen hier bepaalde kansen niet zijn verkend. Zij adviseert in de nadere uitwerking van de plannen hier aandacht aan te besteden.

Geothermie

De Commissie merkt op dat geothermie veelal zoveel warmte levert dat dit de behoefte van de tuinders verre overtreft. Het overschot aan warmte kan vervolgens worden geleverd aan naburige tuinbouwondernemingen of de werklandschappen. De ligging van de tuinbouw is daarbij uitermate gunstig, bovendien maakt geothermie in de tuinbouw sinds kort een snelle groei door. De toepassing van geothermie kan daarmee in de verdere uitwerking van Klavertje 4 de milieubalans positief beïnvloeden.

Windturbines

In het plan-MER is nader onderzoek gedaan naar de locatie voor de windturbines, dit heeft geresulteerd in een zoekgebied dat is aangewezen langs het spoor. Ter beperking van slagschaduw is automatische stilstand als concrete maatregel benoemd. Het MER geeft aan dat voor de effecten op ecologie er nog nadere uitwerking moet plaatsvinden (p.64 onderzoeksrapport plan-MER). De Commissie adviseert om deze aandachtspunten uit het MER in de nadere uitwerking van de windturbines op te pakken.

Water

In tegenstelling tot de trend in de glastuinbouw waarin het waterverbruik sterk daalt is het waterverbruik in het Klavertje 4 gebied hoog. De Commissie adviseert de laatste inzichten en ontwikkelingen op het gebied van water en glastuinbouw mee te nemen in de verdere planontwikkeling.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Provincie Limburg, gemeente Horst aan de Maas, gemeente Peel en Maas en gemeente Venlo, gecoördineerd door Development Company Greenport Venlo (DCGV).

Bevoegd gezag: Gemeente Horst aan de Maas, gemeente Peel en Maas en gemeente Venlo

Besluit: vaststellen of wijzigen van een intergemeentelijke structuurvisie.

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie C9.0, C10.2, C11.2, C11.3, C14.0, C15.0, C18.4, D22.2

plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit:

Gebiedsontwikkeling ontwikkeling van het gebied Klavertje 4 / Greenport Venlo tot een omvangrijk, duurzaam werklandschap.

Bijzonderheden:

Op 13 februari 2012 heeft de Commissie een gesprek gehad met DCGV (Development Company Greenport Venlo) op basis van een concept advies van de Commissie. Tijdens dit overleg heeft DCGV een toelichting gegeven op het plan-MER, de structuurvisie en achtergronddocumenten. Deze toelichting hebben ze vastgelegd in een notitie die de Commissie heeft meegenomen in haar definitieve oordeel.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 9 februari 2011

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 10 februari 2011 tot en met 23 maart 2011

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 27 januari 2011

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 26 maart 2011

kennisgeving MER:

ter inzage legging MER: 5 januari 2012 tot en met 16 februari 2012

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 14 december 2011

voorlopig toetsingsadvies uitgebracht: 22 maart 2012

toetsingsadvies uitgebracht: 31 augustus 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. J.J. Bakker

ir. M.H. Fast

prof.mr. A. Freriks

ing. J.A. Janse

drs. R. Meeuwsen (werkgroepsecretaris)

ir. H.R.M. Mentink
drs.ing. F. ten Thij
drs. L.H.J. Verheijen (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer en de eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake, als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, alvorens het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- PlanMER Klavertje 4-gebied Hoofdrapport, Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, 21 november 2011;
- PlanMER Klavertje 4-gebied Onderzoeksrapport, Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, 21 november 2011;
- Ontwerpstructuurvisie Klavertje 4-gebied, Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, 21 november 2011;
- Passende beoordeling Gebiedsontwikkeling Klavertje 4, Arcadis, 15 november 2011;
- Gezondheidseffectscreening Gebiedsontwikkeling Klavertje 4 Greenport Venlo, Arcadis, 16 november 2011;
- Toelichtende memo Commissie voor de m.e.r., Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, 24 februari 2012, Versie Definitief;
- Aanvulling Passende Beoordeling/ planMER Structuurvisie Klavertje 4 Definitief, Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, 24 mei 2012, Versie Definitief.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Klavertje 4-gebied, Venlo en de aanvulling daarop

ISBN: 978-90-421-3436-2

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

